

...LEGAL

25 JUN 1926

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 24

13

IUNIE

1926

In acest număr: *Politica și cultura, un schimb de scrisori între dnii Octavian Goga și Mihail Sadoveanu; Pastel, poezie de Ecaterina Pitiș; In campanie electorală de P. Nemoianu; Organizarea proprietăților de Ion Iacob; Gogol de G. M. Ivanov; Reinvie regionalismul? de Corneliu Codarcea; Când am fost și eu samsar... de Septimiu Popa; Săptămâna literară: Cultul cărții; Premiul național lui Ion Gorun; Patru ani de a moartea lui Duiliu Zamfirescu; Povețile unui maestru; Scrisul este o treabă de gust... de D. I. Cucu; Insemnări: Instigații, Preocupări mărunte, Di N. Iorga și gazetăria, Cazul dlui Szele Béla, Răspândirea cărților la sate, etc., etc.*

CLUJ

REDACTIA SI ADMINISTRATIA: PIATA CUZA VODĂ No. 15

Un exemplar 10 Lei

623

623

© BCUCluj

Țara Noastră

Politica și cultura

— Un schimb de scrisori —

Iubite prietene,

București, 11 Iunie

Știi că până astăzi — vreme pe douăzeci și mai bine de ani de când mi-am început cariera literară — am stat departe de frământările politice, fără însă a fi străin de marile probleme ale poporului nostru. Am crezut că pot mai bine contribui la soluționarea lor ca simplu cărturar, fără a intra în tumult.

Astăzi însă, simțim toți că am ajuns la o răspântie a destinelor țării, când oamenii cu conștiința unei răspunderi au datoria să iasă din rezerva, pe care și-au impus-o. Mai mult, se pare că e nevoie în deosebi, de contribuția intelectualilor, într'o epocă de colaborare a intelectualității generale.

Imprejurări, desigur nu întâmplătoare, te-au chemat pe dta, cărturar, în fruntea trebilor țării. Dta ești un om din familia noastră a scriitorilor, cu cari mă simt legat și prin opera mea și prin trecut. Pe de altă parte văd că mai mult decât oricând e de dorit unirea puterilor poporului nostru, pentru a încerca o pacificare pe temeluri de muncă și cultura.

Clipa de față se pare că cere o silință eroică în această direcție.

Chemat de acest imperativ și pe temelul vechii prietenii, care ne leagă, să nu te miri că, după îndestulă chibzuință și în afară de orice alte preocupări, în lupta de domolire, de luminare și de ridicare sufletească a neamului mă simt dator să vin alături de dumneata.

Te rog să aduci această hotărâre a mea la cunoștința dlui general Averescu, șeful partidului poporului.

Îți strâng mâna, cu vechi și statornice sentimente,

Al dtale

Mihail Sadoveanu

* * *

Iubite Sadoveanu,

Îți mulțumesc pentru bucuria curată, ce mi-au adus-o rândurile dtale.

Ai dreptate, am ajuns la o răspântie a destinelor țării. Viața politică dela noi, care ar trebui să fie astăzi o închegare a energiilor creatoare, e tot mai mult turburată de agitații subversive sau de patimi mărunte. Un val de întuneric s'a abătut peste țară, și sub ocrotirea lui, negustori de vorbe mari își încearcă norocul.

S'ar părea, că după războiul, care ni-a unit, pacea tinde astăzi să ne destrame puterile. Trăim o atmosferă specială, în care de mulțori demagogia inconștientă strigă alături cu lozincele interesate de peste granițe. În această perioadă de sbucium nelămurit, se pune astfel o alternativă evidentă, pentru toți oamenii cu simț de răspundere: sau isbutim, printr'o sforțare eroică, să intrăm în cadrul unei munci ordonate și oneste, introducând definitiv în conștiința publică adevărurile organice ale existenței noastre, sau țara va fi copleșită de o frământare sterilă și ne vom cufunda în incertitudine.

Înțeleg prea bine, că văzând această vâltoare, te-ai hotărât să cobori pe câmpul politic și să-mi întinzi o viguroasă mână frățască. Nu mă miră hotărârea, fiindcă scrisul dtale a fost totdeauna un luminos catechism național. Cu vie satisfacție voi aduce la cunoștința dlui general Averescu scrisoarea dtale, fiind convins că dsa, un drept apreciator al valorilor intelectuale, va prețui după cuviință această înaltă contribuție de forță sufletească pentru partidul poporului.

Intrucât mă privește, iubite prietene, ducând mai departe, cu nestrămutată voință, o slujbă, pe care vreau să o împlinesc numai în folosul țării, mă simt încurajat de tovarășia dtale. Ea mă răsplătește îndeajuns pentru un puhoiu de insulte, și îmi deschide o perspectivă largă de realizări, spre binele celor mulți. În toată strădania noastră politică vom pune devotamentul, pe care-l aducem din literatură. Să nădăjduim, că această risipire de suflet va avea un ecou în toată intelectualitatea sănătoasă a țării, și că pe urma ei se va repeta poate povestea miticului Ofeu.

Al dtale cu dragoste
Octavian Goga

PASTEL

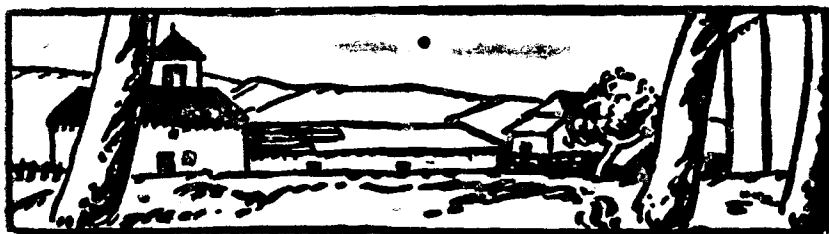
*Fața bălții s'a pătat
De-un reflex de lună.
Stujul doarme nemișcat. —
Picurând din strună*

*Într'un colț un brotăcel
Cu porniri sihastre
S'a văzut acum și el
Călător prin astre.*

*Dar pornit-a vânt în stuf.
— De pe unda lină
Par'c-ai șters cu'n pământuț
Pata de lumină.*

*Și uitat e chipul ce
Amăgise balta,
Cum se uiț'o dragoste
Când începe alta.*

ECATERINA PITIȘ

In campanie electorală

Pentru a doua oară bătătoresc drumul politic a Lugojului, metropola culturală a Banatului de altădată...

Amintirea dificultăților întâmpinate cu ocazia întăului meu drum — în toamna anului 1920 — mă face să-mi arunc privirea înapoi, cu intenția ca din defilarea greutăților din trecut, ca și din examinarea prejudecăților omenești de totdeauna să pot găsi calea cea mai scurtă și cea mai potrivită pentru îndeplinirea noului mele misiuni.

Din păcate, societatea noastră nu evoluează cu repeziciunea cerută de împrejurări. Cei opt ani dela unire n'au putut să alunge din viața noilor provincii o mentalitate streină de spiritul românesc, dar profund înrădăcinată. Astfel, până și cel ce pornește la drum debarasat de orice bagaj al trecutului, trebuie să-l fi cunoscut neapărat, căci altfel nu-l surăde niciun succes.

Din calamitățile primului meu drum doar una singură m'a mai slăbit, — reproșul cu lipsa de stagiul în viața publică, care, după cum se știe, pe vremea unghurească era de cel puțin două decenii dela vârsta maturității, dacă cumva ai avut nenorocul să te naști din opincă. Vremea, acest neîndurat tovarăș de drum al tuturor, s'a îngrijit să mă pudresc neîncetat la tâmplă, scăpându-mă măcar de unele mizerii de ordin personal.

Dacă n'ar exista prejudecățile oamenilor cu carte, în Banat n'ar fi prea greu să faci politică. Banatul nu-și găsește rostul politic într'o tradiție rău înțeleasă. Ca orice societate mai avansată, el nu înțelege să se supuiе principiului de solidaritate oarbă, fără țeluri definite. Din acest motiv, patimile furibunde ce s'au descărcat în luptele politice de după război, în Banat n'au putut să schimbe o fericită predispoziție populară. În vreme ce politicianii se întrec în a exagera neajunsurile organizațiunii noastre de stat, poporul cântă cu frenezie, trimițând dulci și blânde armonii vocale înspre largul binecuvântatelor plaiuri bănățene. Necugetata vorbă, — că ar fi mai rău decât subținguri — în Banat nu s'a prins și nu va prinde rădăcini. Solidaritatea,

care în alte părți constituie o armă de luptă între frați, Banatul o întrebuițează în concurența și rivalitatea sa cu alte neamuri. Falnicile lui coruri și fanfare se înșirulesc ca un organism aproape mecanic când se contestă valoarea culturală a elementului românesc, sau când e vorba de prestigiul nostru național. Banatul este totdeauna solidar în chestiuni de ordin național și niciodată nu este solidar în domeniul politicii de partid.

În politica militantă, Banatul este cel mai diferențiat ținut. Nu există grupare politică care să nu-și găsească aderenți. Fiind o provincie foarte împrietenită cu scrisul și cetitul, în cuprinsul ei câștigă acces toate curente, toate ideile cari agită spiritul omenesc.

Grupările politice aici nu pot trăi numai prin tradiție sau inerție, ci în baza unor programe reale de ordin economic și social. Vorba răstită, care aiurea egalează cu cel mai bun program, în Banat repugnă. Violența politicianilor aici repurtează succesul cel mai slab.

„*Bănatu-i fruncea*“ nu este o vorbă goală, potrivită să gădile amorul propriu al bănățenilor. Desigur nu grație tembelismului s'a ajuns la situația prosperă economică pe care o invidiază și o ia drept exemplu o lume întreagă și nu lipsa unor alese calități sufletești face ca arta să-și găsească amatori în masă. Particularitățile acestei provincii nu însemnează nici regionalism, pentru că din concurența în cele bune niciodată n'au eșit lucruri și acțiuni condamnabile. Dacă Banatul nutrește ambiția să devie *Provanța* României, aceasta nu constituie nici-un motiv de a-i pune piedeci, sau a-l batjocori.

În această atmosferă generală a celor mărunți și anonimi mi-a fost dat să solicit încrederea unor „landsmani“ din rândul cărora am răsărit și printre cari mi-am petrecut jumătate din viață. M'am dus în mijlocul lor înarmat cu toată sinceritatea și entuziasmul generației din care fac parte, hotărât nu să le storc încrederea cu orice preț, ci să pun temelii solide unei prietenii pentru cealaltă jumătate de viață, pentru întreaga epocă a bărbăției. Ceace am învățat eu dela dâșii va urma în aceste pagini, iar ceace au cules ei dela mine s'a văzut în parte din numărul acelora cari m'au urmat și se va vedea și mai bine în viitor.

II.

Județul Severin

Cunoscând dispoziția sufletească a Banatului, cercetările noastre se îndreaptă spre împărțirea lui administrativă, foarte importantă din punct de vedere electoral și care în vremea din urmă a suferit o radicală schimbare. De unde pâună mai eri Banatul avea două județe, astăzi are trei. Vechiul județ al Caraș-Severinului, cu o frumoasă majoritate românească, a fost împărțit în două, pe când Timiș-Torontalul, cu o îngrijorătoare minoritate românească a rămas, cu excepția câtorva comune, aproape întreg.

Recenta împărțire administrativă a Banatului s'a făcut în dauna tuturor intereselor românești. O bună reorganizare administrativă nu se putea face decât într'un singur chip: împărțind Banatul în trei unități administrative în așa fel, încât fiecare județ să aibă o apreciabilă majoritate românească. În loc de aceasta s'a tălat Caraș-Severinul în două; creând, pe lângă Timiș-Torontal minoritar, și județul Caraș, cu o problematică suprație românească. Vorbind în termenii electorali, o treime din alegătorii acestui județ sunt streini de noi, fie sub raport național, fie social. În schimb, avem noul județ al Severinului care, prin deslipirea centrelor miniere și industriale, trecute la Caraș, a devenit cel mai românesc județ. Exceptând cele trei comune urbane, — Lugoj, Caransebeș și Orșova, — plus cele câteva colonii maghiare dela nord, Severinul oferă cel mai omogen și cel mai românesc corp electoral.

Dar câștigul sub raport național reclamă mari și multe sacrificii în alte direcțiuni. În special, perspectiva viitoare a Lugojului nu poate fi trandafirică. Apropierea de Timișoara pe deoparte, de alta deslipirea Carașului va avea ca urmare o stagnare generală în viața acestui oraș, dacă nu ceva și mai rău. Schimbările din ultimul timp nu se mărginesc numai la creșterea unei noi prefecturi, ci și la reorganizarea tuturor serviciilor de stat. De pildă, de Tribunalul Lugoj nu mai țin astăzi decât trei judecătoria de ocol; astfel cel puțin jumătate din avocații stabiliți în Lugoj vor deveni muritori de foame, sau vor trebui să părăsească acest oraș, fapte cari, desigur, nu vor contribui la dezvoltarea lui.

Ca teritor, Severinul se întinde între Mureș și Dunăre, deslipind însă domeniile societății „Reșița” și Valea Almăjului, trecute la Caraș. Se pare că un singur principiu s'a avut la inimă, acela al unității economice a societății „Reșița” care, nu din întâmplare coincide și cu interesele unui anumit partid politic. Acest principiu n'a putut să prevaleze și la Comunitatea de avere din Caransebeș, de vreme ce Valea Almăjului, — care este parte integrantă a acesteia, — a fost deslipită și trecută la Caraș.

Acesta era câmpul de operațiuni pe care l-au parcurs în lung și lat, vreme de trei săptămâni, reprezentanții celor șase partide politice câte au depus liste de candidați. Unii ne-am crezut îndemnați să cerem încrederea în semnul tinereții și entuziasmului, alții se impuneau ca stipendiați indispensabili ai unor nume mari, — cu cari nu au altă legătură decât a le fi moștenit, — și nu lipseau nici visătorii raiului pământesc, în care, închipuiri bolnave tot mai continuă să creadă. Vreme de trei săptămâni, automobile sprintene, încărcate cu domni în costume de sport și cu ochelari întunecați de savanți — pentru a nu li se putea citi în oglinda inimii — alergau necontentit dealungul șoselelor, făcând să dispară din satele noastre criza foajelor de țigări, prin risipa generoasă a manifestelor și folloz volante. După o mie de ani de izolare hermetică, bariera sufletească a satelor bănățene s'a ridicat complet, spre a primi, fără nicio rezervă, otrava

preparată cu multă iscusință în laboratorul cluburilor politice dela oraș. Cu predilecție, s'a practicat propaganda clandestină, care se șoptea dela om la om în miez de noapte, pentru a nu fi auzită și controlată de nimeni.

Totuși, țărănimea bănățeană nu și-a pierdut facultatea de a judeca. I-a primit cu o egală politețe pe toți, i-a ascultat cu bunăvoință, le-a tălmăcit tuturor jalbele ei și s'a despărțit de toți în termenii cei mai buni. În schimbul acestei politeți, alegătorii bănățeni nu cereau alta, decât ca reprezentanții diferitelor partide să nu se înjure, o condiție care îi onorează profund. Ceice au rămas în această notă n'au înregistrat nicio deziluzie, iar ceice pe căi opuse au reușit să repurteze oarecari succese, nu peste mult se vor convinge, că bănățenii nu se vor lăsa multă vreme amăgiți.

P. NEMOIANU

Organizarea proprietăților

— Structura proprietăților —

Structura potrivită constituie al doilea element, care trebuie să fie observat la o organizare sistematică a proprietăților. Structura potrivită a unei proprietăți înseamnă, ca alcătuirea ei organică să fie astfel contemplată, încât numai prin felul ei de compunere și așezare pe teren, să fie garantată cât mai mult capacitatea ei de producție. Aceasta atât din punct de vedere al unei producții cantitative, cât și al celei calitative.

Structura proprietăților privește de-o potrivă toate categoriile de proprietate. La acest titlu nu se poate admite nici o excepțiune și nici un privilegiu între singuraticile categorii de proprietate. Ea este tocmai așa de utilă și necesară la proprietatea mică, cât și la proprietatea mijlocie și cea mare. Este ușor de înțeles, că o proprietate țărănească cu o întindere de 20 hectare, defalcată însă într'un complex, va fi mai capabilă de producție și mai ușor de exploatat, decât o alta cu aceeași întindere, pulverizată în prea multe parcele resfrate la mari depărtări. Asemenea stă cazul și cu proprietățile mijlocii și mari. O proprietate de 500 hectare grupată pe teren într'un complex, va fi mai potrivită pentru o exploatare intensivă, decât alta cu aceeași întindere, resfrată în multe parcele la mare distanță.

Structura proprietăților este diferită după țări și regiuni. Felul cum se concepe și cum se sistematizează alcătuirea organică a proprietăților într'o țară dă naștere unei structuri specifice atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere al dreptului. Sub acest raport alta este structura unei proprietăți mari sau mijlocii din Banat Crișana sau Transilvania și iarăși alta pe șesurile vechiului Regat și Basarabia. Alta este structura unei proprietăți din Ungaria și alta a celei din Rusia.

La modul concepției de alcătuire trebuie să mai adaug, considerațiunile de sol și condițiile configurației geografice. Alta este posibilitatea de grupare pe teren a unei proprietăți în regiune de șes și alta

în regiunile de deal și munte. De aici izvorăște apoi și diferența de structură a proprietăților de pe șes de cea a proprietăților dela munte.

Structura proprietăților se diferențiază și după originea înființării lor. Sub acest raport structura proprietăților create pe cale evolutivă se va deosebi mult de structura celor regulate pe cale artificială prin operațiuni sistematice ale statului. Proprietățile create pe cale evolutivă și fără nici o îndrumare din partea statului, vor avea multe defecțiuni în ce privește gruparea lor pe teren și integrarea lor. Proprietățile refăcute însă în mod artificial prin operațiuni sistematice vor fi foarte bine grupate pe teren și complet integrate.

Dacă vom examina structura unei proprietăți mari din valea Dunărei în România și o vom asemăna cu structura altei proprietăți mari, tot calea Dunărei însă din Ungaria, dela prima vedere vom putea constata o diferență a structurii lor în defavorul celei d'întâi. — În România, structura va fi rezultatul evoluției firești, în Ungaria ea este rezultatul unor operațiuni bine concepute și sistematice.

În Ardeal, toate categoriile de proprietate, fără nici o deosebire, fac dovada unor operațiuni bine concepute, a unui program bine lămurit. Aici evoluția firească a fost de mult înlocuită prin operațiuni sistematice cari au fost bazate pe un program agrar bine conceput. Începând dela anul 1870 încoace, până la începutul războiului mondial, s'a muncit aci sistematic pentru organizarea proprietăților. Rezultatul îl avem și azi la proprietatea mică, a cărei structură în regiunile unde s'a făcut regularea proprietăților, nu lasă nimic de dorit. Tot acest rezultat era până la înfăptuirea reformelor agrare și la proprietățile mari și mijlocii. Azi structura acestor categorii de proprietate a fost adânc zdruncinată prin felul cum s'au făcut exproprierile.

În vechiul Regat și Basarabia structura proprietăților este rezultatul exclusiv al evoluției. Realitatea de azi face dovadă, că această evoluție n'a fost îndrumată în spre un sistem anumit. Și nici nu știu, dacă s'ar fi făcut aici cel puțin un început în vederea operațiunilor de îndreptare. Sub acest raport nu se poate sublinia vre-un progres nici chiar în literatura agrară de aici.

Asupra structurii ca element de organizare al proprietăților doctrina agrară și-a fixat demult prevederile sale. Ea are principiile și constatările sale consacrate, a căror utilitate stă peste ori ce discuție. Doctrina agrară nu este rezultatul unor teorii. Ea este emanațiunea realității, principiile ei sunt recrutate din realitate, după ce ele au fost justificate în viață ca fiind bune și potrivite. Utilizarea acestor principii în viața reală constituie rolul politicii agrare a unui stat. Utilizarea lor are o importanță covârșitoare și la asigurarea unei structuri potrivite a proprietăților.

Doctrina agrară susține că structura unei proprietăți se asigură prin două elemente: 1. *gruparea potrivită pe teren a proprietății și*, 2. *integrare sistematică a proprietății, cu pășune și pădure*. În jurul acestor două elemente, va da aspectul și caracterul structurii unei proprietăți. Felul cum parcelele de pământ, cari aparțin unei proprie-

tăți, vor fi grupate și concentrate pe teren, f-lul, cum și în ce măsură porțiunile de pășune și pădure sunt distribuite pentru integrarea proprietății, toate la oaltă vor asigura această structură.

Gruparea pe teren înseamnă felul cum sunt situate geograficește parcelele de pământ, cari la oaltă constituiesc o proprietate. Din punct de vedere al capacității de producție a unei proprietăți, așezarea ei pe teren are o importanță covârșitoare. Unele categorii de proprietate sunt condiționate chiar în existența lor de o bună așezare pe teren. Proprietatea mijlocie, dar mai ales cea mare, nu vor putea exista, decât atunci când gruparea și așezarea lor pe teren va fi potrivită. O proprietate de 500 hectare respirată în zeci de parcele la mari depărtări, nu va putea fi exploatată rațional, până când o alta, cu aceeași întindere, grupată însă într'un complex, va fi cu mult mai capabilă de producție.

Și la proprietatea mică așezarea și gruparea ei potrivită pe teren este de o importanță covârșitoare. În nici un caz însă nu este o chestiune de existență, ca la proprietatea mare. Micul cultivator își va putea susține gospodăria sa și în cazul când proprietatea sa ar fi respirată, până când marele cultivator n'ar putea face acest efort. În orice caz însă gruparea nepotrivită a proprietății înseamnă reducerea rentabilității de exploatare, ceea ce în tot cazul constituie o defecțiune în producția agricolă.

Integrarea cu pădure și pășune a proprietăților înseamnă, ca proprietățile să fie complectate cu întinderi de pășune și pădure. Să fie asigurate proprietăților, și loturi de pășune și pădure în vederea satisfacerii tuturor necesităților de construcție și de interese zootehnice. Această integrare se va putea face deosebit pentru proprietatea mică și deosebit pentru proprietatea mare și mijlocie. Integrarea proprietății mici constituie titlul de drept pentru înființarea așa ziselor pășuni și păduri comunale.

Structura proprietății pe cale artificială se asigură prin așa zisele *operațiuni de comasare*. Aceste operațiuni urmăresc o repartizare conomică, o grupare potrivită pe teren a singuraticelor proprietăți rurale.

ION IACOB

Gogol

Un poet al ortodoxiei

E o închinare, universală, în fața literaturii ruse. Artă rusească în general e captivantă nu numai prin originalitatea ei, prin îndrăzneala artiștilor de a pătrunde adânc în sufletul uman, de a-l întoarce pe față, a-l vedea așa cum e fără multiplele măști amăgitoare. Artă rusă e umană prin excelență. Frumusețea ei cuceritoare însă reese din legătura ei, legătură de bază, cu ortodoxia.

Nu există altă literatură — sau artă în general — la vreun alt popor, care să se inspire din religia creștină, să rămână în ea, să ilumineze sufletul cu lumina creștină. Numai acum în urmă, când pentru sufletul rus, literatura și arta ajută vigorii lui morale aproape tot atât de mult cât și ortodoxia tradițională s'a făcut experiență să se vadă că o literatură cu cât e mai aproape de izvoarele sale religioase cu atât e mai trainică, mai „căutată“, mai corespunzătoare întimității sufletești. În literatura rusă, chiar și creatorii în aparență cei mai „laici“ — cei mai îndepărtați de inspirația directă de credința ortodoxă, sunt în fond legași cu ea cu mii de ațe văzute și nevăzute. O pildă — Pușchin. Părintele literaturii rusești, singurul Apollo strălucind de optimism, pare a nu avea nimic cu ortodoxia. Și totuși o cercetare mai obiectivă, o simțire mai fină a creației lui îl arată ca nu „vas ales“ al credinței creștine.

E foarte însemnată această latură a literaturii rusești, și cei cari caută cauzele ei grandioase, le găsesc fără îndolală, în legătura ei directă cu ortodoxia. În legătură mai directă cu ortodoxia națională — conținutul viu al sufletului rusesc — e fără îndoială morale Gogol. E cunoscut în toată lumea, dramele lui s'au jucat și se joacă și acum cu actualitate pe toate scenele europene, iar în România atât proza cât și teatrul lui sunt înconjurate cu interesul ce-l merită. Gogol este un poet al ortodoxiei. Toată opera lui este în funcție de credința ortodoxă. Și fiindcă creștinismul ortodox e etern — etern va rămâne și Gogol.

Gogol a încercat să „raționeze“ asupra ortodoxiei. Il ajutau studiile istorice. Considerațiile lui, au caracter abstract, nu-și procură îndestularea intelectuală pe care și-o dau cugetările altor scriitori ruși asupra ortodoxiei, ca de pildă Ciadaev Homiacov, Axacov, Soloviev, Dostoievski, Merejcovski. E adevărat că Gogol în materie de abstracții fie de natură filozofică, fie de natură religioasă, e slab. A fost prea poet, a văzut prea plastic senzorialitatea vieții, a fost covârșit de imensa sa fantazie ca să poată fi un filozof. Când însă Gogol se abandonează inspirațiilor sale artistice și când ca poet pătrunde în minunea ortodoxă, căci Biserica ortodoxă în istoria spirituală a poporului rus a fost o minune — el ajunge la o adevărată profunziune de proroc.

Ca aproape toți intelectuali de seamă ai Rusiei din ani 1820—1850, Gogol vizitase Europa. Nu e de mirare, că văzând construcția arhitectonică a vieții apusene, edificiul de ordine, să nu facă o comparație cu viața anarhică și semiîntrunerecosă a Rusiei. Cu cât simțul de critică era mai dezvoltat cu atât viața rusească i-se înfățișa mai întristătoare, „Iată — spune Gogol, — au trecut aproape una sută cincizeci de ani decând împăratul Petru cel Mare ne-a curățit ochii cu purgatoriul culturii europene, ne-a dat în mâini toate mijloacele și instrumentele pentru a lucra, și totuși au rămas și până acum pustii, triste și sterile întinderile noastre. Totul în jurul nostru e aspru și rece, ca și cum noi nici până acum nu suntem la noi acasă, nu suntem sub acoperișul natal, ci parcă ne-am oprit neadăpostiți pe drum de trecere și adie din Rusia nu chemarea frățescă, ci parcă toată ea te învăluie cu răceala unei stații de poștă, rece și acoperită de zăpezi.

E aceeași tristețe care o însufleă Rusia tuturor sufletelor senzibile. Aceasta tristețe a desperării învinsese mai înainte pe Caadaev — cavalerul ortodoxiei ruse — să fugă în brațele catolicismului.

Fiindcă conștiinței morale lui Gogol se puna ca o chinuitoare întrebare, dacă bunătatea naturală a rusului e suficientă ca să-l scoată la drumul larg al civilizației universale, Gogol se întreabă: „Dar suntem noi mai buni decât celelalte popoare? Suntem noi mai aproape cu viața noastră de Hristos, decât ele?“ și Gogol răspunde cu cruzimea, cu sinceritatea, cu care văzuse Rusia sufletelor moarte: „Nu suntem mai buni decât ceilalți, iar viața ne e mai neordonată și mai dezordonată decât a tuturor. Stăm mai rău decât oricine, asta trebuie să spunem despre noi“.

Se căuta pe atunci o eșire din starea blestemată. Tuturor chestiunilor, ce și le puneau intelectualii ruși, trebuia să se dea o soluție practică, posibilă, acceptabilă. Se ridicaseră cele două tabere, ale occidentalizatorilor și ale slavofililor. Cei dintâi propuneau soluții în duh european. Slavofilii le respingeau, afirmând că spiritul poporului rus e atât de deosebit, încât își va urma evoluția prin el însăși. Gogol n'a trecut nici la unii, nici la ceilalți, deși simpatiza cu europenii prin cultură și admirație, și cu slavofilii — prin același esență sufletească. Căuta o eșire, o stare, unde să nu se ciocnească cele două principii. Și Gogol se oprește la Biserica ortodoxă. În Biserică, el găsește înăl-

ținea, unde o sinteză a celor două principii e posibilă, unde o singură lumină cuprinde toate contradicțiile rusești — risipindu-le pentru totdeauna. Această lumină o dă numai ortodoxia. „In Biserica ortodoxă, spune Gogol, noi rușii aveam o comoară, a cărei preț nu-l cunoaștem încă“. Aceasta Biserica ortodoxă, care ca o fecioară preacuminte s'a păstrat în curăția ei inițială, nepătată chiar încă din timpurile apostolice, această Biserică, care cu toate dogmele ei profunde și cu cele mai mici amănunte externe ale ritualului pare a fi coborâtă direct din cer pentru poporul rus, care singura ne dă putință să dezlegăm toate nodurile nedumeririlor și toate chestiunile noastre — și această Biserică a fost de noi necunoscută“.

Pare o exagerare să spui că poporul rus n'a cunoscut Biserica ortodoxă, coborâtă din cer anume pentru a-l mântui din „nodurile nedumeririlor“. Mai întâi, Gogol atrage atenția militanților celor două tabere, a occidentanților și a slavofilor, că singura Biserica ortodoxă oferă sinteza psiho-spirituală pe care să evolueze viața cu multiplele ei probleme, că ei nu trebuie: unli în căutarea principiilor ce nu au eșit organic din sufletul rusesc, iar ceilalți, slavofili nu trebuie să respingă tot ceea ce oferă cultura și civilizația apuseană. Biserica ortodoxă e deasupra acestor contradicții ale intelectualității. Și apoi — dacă poporul rus — și dacă mai ales intelectualitatea „ar fi cunoscut“ adică dacă ar fi încarnat adevărurile ortodoxiei rusești, viața nu s'ar fi despăcat în două, nu ar fi sângerat, s'ar fi dezvoltat dezvoltându-și drumuri normale, departe de seducțiile prăpăstioase.

Dar a vorbi de Biserica ortodoxă, în complexitatea problemelor și căutărilor intelectualității din acea epocă — atât de turburată cât și a noastră — însemna să pui problema despărțirii Bisericii ortodoxe, de cea catolică, și deci să dai un răspuns satisfăcător acestei întrebări. De ce Biserica creștină e despărțită. Care e rolul unela și a celeilalte în creștinizarea umanității?

Gogol răspunde, ca un adevărat profet, și e bine să ținem seama și noi de acest răspuns, ca să nu disperăm de rana internă a creștinismului, despărțirea bisericilor, sau să nu ne învinovățim nici noi, din pricina, poate trecătoare, că nu vedem unirea mai urgent înfăptuită. „Cercetând cu atenție încordată șirul evenimentelor lumesti, văd toată înțelepciunea lui Dumnezeu, îngăduind vremelnica despărțire a bisericilor, poruncind unela să stea nemișcată și oarecum departe de oameni, iar celeilalte — să cucerească oarecum lumea“. Bisericile creștine în explicarea lui Gogol au astfel o misiune de la Dumnezeu. Nu e greu să se explice istoricește aceasta misiune. A vorbi despre necesitatea despărțirii bisericilor din punct de vedere al istoriei, — ar fi să ne abatem, dar să nu ne ridicăm vocea și să ne acuzăm, până când n'am priceput aceasta necesitate și până când mai ales nu considerăm realitățile trecătoare ale vieții istorice prin pizma înțelepciunii dumnezeiești. Pentru Gogol, pătruns de lumina înțelepciunii divine, amândouă bisericile se îmbracă în simboluri nemuritoare. Biserica răsăritului, cea ortodoxă i se înfățișează, ca „Maria, modestă, care, a înlăturat toate grijile, privitor cele pământești, așezându-se chiar la

picioarele Mântuitorului, ca mai bine să audă și să înțeleagă cuvintele Lui". Biserica occidentală, cea catolică, Gogol o vede ca „pe Marta, gazda îngrijorată, ospitalier îngrijindu-se de oameni“. Comparația făcută de Gogol, ne servește și nouă să înțelegem rolul Bisericii contemplative, adică a celei ortodoxe în deosebire de rolul Bisericii militante, cea catolică în creștinizarea lumii. Dar principalul e soluția ce o dă Gogole pentru limpezirea perspectivelor viitoare. El declară că „Biserica ortodoxă, datorită contemplativității ei organice, oferă posibilitatea împăcării a acelor contradicții, pe care nu le poate înlătura biserica apuseană“. E clar, fiindcă în planul superior al contemplărilor religioase, unde pasionalitatea reciprocă dispare, contradicțiile se mistuie în apropierea Dumnezeirii văzute direct. În acest plan, „dacă împrejurările actuale“, spune Gogol, „ar fi de șapte ori mai încurcate, tot le va descurca și le va împăca Biserica noastră“, Biserica ortodoxă.

Să spui aceasta, e să atribui o misiune istorică ortodoxiei în proporții universale și eterne. Intr'adevăr ceva mai târziu Dostoievski, cu un patos surprinzător de avântat, clădește un sistem pe tema aceasta. Lumea va fi cucerită — în sensul de a fi creștinizată — de ortodoxia răsăriteană. O speranță și o certitudine. În albăstrimea curată a contemplativității ortodoxiei, Dostoievski găsește soluțiile practice pentru idealul creștin: o turmă și un păstor. Dar despre Dostoievski — altădată. Să revenim la Gogol. Poet-proroc, i se strânge inima de durere, că lumea întreagă, mai ales apusul catolic, care în „economia creștină“ joacă rolul numai al „ospitalierei“ Marta, renunțând, iarăși din sugestia nepătrunsei înțelepciuni divine, și la contemplativitatea Mariei, va trece prin catastrofe sociale și morale. „Așteptați, — scrie Gogol — în curând se vor ridica de jos astfel de strigăte, și anume în acele state care la înfățișare sunt atât de bine orânduite, de a căror strălucire externă noi suntem atât de încântați, încât va începe să se învârtască capul chiar și a acelor celebri bărbați de stat, pe cari voi (adică noi toți) îi admirați în camere și în senate“. „În Europa încep acum astfel de turburări încât nu va ajuta nici un mijloc omenească, când ele vor izbucni, și în fața lor vor fi micii spaimetele acelea care se simt acum în Rusia“.

Gogol prevedea revoluțiile Europei și poate războiul mondial. Era atât de încredințat că numai iubirea în Hristos a oamenilor va da soluția ferdicii omenești, încât nevăzându-o nicăieri, Gogol își simte inima inundată de amărăciune. „S'a făcut strâmt de atâtea instituții filantropice, de asiluri și de alte case de binefacere. Veacul al XIX pare că s'a pregătit să-și îmbrățișeze frații, dar nimeni nu-și îmbrățișează frații“. Intr'altă parte: „Oamenii au alungat pe Hristos în stradă, în infirmerii și în spitale, în loc de a-l primi în casă, sub acoperișul natal; l'au alungat și cred că sunt creștini“. Gogol aproape plânge: „Oare omul acestui veac știe să iubească sau să simte iubire față de om? Oare el va înfăptui acea simplitate luminoasă și nevinovăția îngerească, singura care strânge pe toți într'o familie?“ De acela: „De tristețe neînțeleasă s'a aprins pământul, tot mai aspră și mai aspră

devine vlața; totul se mărunțește și în fața tuturor se ridică uriaș un singur chip al plictiselii. Toate-s mute, mormânt pretutindeni. Doamnei se simte groaza și pustietatea în lumea ta!

Deși Gogol spusese — cu cuvinte parcă umplute de veninul disperării că „la noi în Rusia e mai rău ca ori unde” — totuși ridicat pe aripile credinței ortodoxe, el strigă inspirat, luminat, plin de bucuria descoperirilor mari că „scăparea există” și că aceasta scăpare o dă Biserica ortodoxă Vestea cea bună a mântuirii lumii va porni din Rusia, fiindcă numai poporul rus a păcătuit mai mult, va ispăși mai mult, și îndreptându-se mai mult, va intra în lumina ortodoxiei celei adevărate. Reînvierea va fi mai întâi a Rusiei: „Va răsuna cu strigătele ciripitoare ale poezilor, se va anunța cu gurile plăcut mirositoare ale sfinților și va răsări ceiace începuse să se cufunde, și sărbătoarea Sfintei învieri se va sărbători *cum trebuie*, mai întâiu la noi, decât la celelalte popoare”. Și când Hristos va fi stăpânul Rusiei atunci, spune Gogol, „Rusia aceasta e Rusia noastră; în ea ne e cald și plăcut, și acum în ea suntem într’adevăr acasă, sub acoperișul natal, și nu în streinătăți”.

Evident, că un poet și scriitor care căuta cu atâta ardoare pe Hristos nu putea să nu-L găsească. Găsindu-L nu putea să nu-L vestească. Nu putea să nu-L ofere ca soluția ultimă și definitivă. Și nici noi nu putem respinge această soluție — Biserica ortodoxă — ca adevărată casă a noastră, în care dispar toate spaimenele și toate contradicțiile.

G. M. IVANOV

Reînvie regionalismul?

După succesul atât de parțial obținut la alegerile din Ardeal de partidul național, mi-a fost dat să mă întâlnesc din nou cu oameni cari susțin, oportun și anacronic, ideea regionalismului și a autonomiei Ardealului.

S'a spus adesea și cu drept cuvânt, că regionalismul nu este un program politic, ci o stare sufletească, o neputință organică de a înțelege ceia ce se petrece în afară de bârlugul în care te afli. Ideea autonomistă, când nu ascunde interesele materiale ale unei clici organizate, se explică tot astfel.

Se știe, că pentru unii întârziți și orbi, actul unirii a rămas o nenorocire ch'ar și acum, după 8 ani dela desrobire și nu văd altă scăpare, decât refacerea în proporție de 50 la sută a vechilor frontiere la Carpați: *autonomia*.

Problemele regionalismului și autonomiei m'au pasionat și pe mine și mă pasionează încă. Deși am crescut în dragostea față de cultura românească și în spirit românesc, după unire m'am simțit și eu adesea „strein“ între „regățeni“ și nu știu zău, dacă vina regionalismului a fost mea, sau a lor.

Am evitat însă totdeauna să-mi făruiesc o doctrină politică din aceste sentimente trecătoare și datoresc aceasta, în parte, generației tinere, care nu cunoaște regionalismul și nu vede „prăpastia“ între locuitorii diferitelor provincii închipuită de atâția dintre noi, cei trecuți de 30 sau 40 ani.

Abandonând ideea regionalismului ca atitudine politică, am continuat să o studiez din punct de vedere social, căci problema sub acest aspect mă interesa personal. Am constatat că o mare parte a românilor din Ardeal „urâsc“ pe „regățeni.“ Dar pentru ce? Și aici am ajuns la o nouă problemă de des'egat. Politicianii — între patru ochi — spuneau că aversiunea noastră față de „regățeni“ este justificată prin faptul că noi am fi cinstiți, iar „regățenii“ necinstiți. Cunoșcând mai bine pe autori acestei formule simpliste, am constatat fal-

sitate a acestui argument și am ajuns la convingerea că — de cele mai multe ori — cei ce se folosesc de el se înșală pe ei înșiși.

Nu moralistul vorbea din ei, ci *invidia* ce n'au prilejul de a fi și ei necinstiți.

M'am convins că unii din ardeleni „urăsc“ pe „regățeni“ și din alt motiv, și părerea mea este că această „ură“ este adesea similară cu cea a *creștinului contra evreului*. Evreul, aparținând unei rase de câteva mii de ani cerebrale, câștigă mult mai ușor și are posibilitatea de a trăi mult mai frumos, decât fiul de țăran analfabet din generație în generație, purtând în spate toată greutatea atavică a a unor secole de iobăgie. Intelectualul regățean — de origine românească ori streină — cu tată, moș, strămoș de asemenea intelectual, este mai înarmat, mai înzestrat în viață, decât cel din Ardeal care adesea și-a păstrat încă stângăcia țăranului pripășit la oraș.

Admirăm nu numai pe intelectualii din regat, ci chiar și pe „lichelele“ cu patru clase primare, dar cu tupeu pe primminiștri. Și îi admirăm pentru că noi n'avem elan, n'avem curajul lor și n'am fost capabili să desbrăcăm umilința și stângăcia strămoșilor iobagi și revolta noastră ne pare chiar și nouă cârtire a inferiorului contra superiorului. De fapt însă, ne proclamăm superiori: Străzile la noi sunt mai drepte, administrația mai bună, ordinea mai mare, instituțiunile de cultură mai numeroase, etc. Toate acestea sunt adevărate și politica înțeleaptă va realiza o unificare și pe acest teren. Dar, o întrebare: avem noi dreptul de a ne lăuda cu toate aceste? Sunt datorite nouă?

Pentru ce nu lăsăm să se laude cu ele... partidul maghiar sau cel săsesc? Noi, știm bine, am fost „misera plebs contribuens“, o națiune de mărtiri ținuți în întuneric, pentru a nu deveni și mai primejdioși pentru stăpânire. Pe cine vrem deci să inducem în eroare?

Cum venim noi să ne lăudăm cu ceace se datorește nu nouă ci exclusiv, *foștilor noștri opresori*?

Pentru ce să fim noi lacheul care, maimuțărind gesturile și manierele văzute la stăpâni, se crede deștept când își bate joc de omul dela țăară, necioplit, dar infinit mai firesc, mai nobil și mai demn decât lacheul *mândru de calitățile stăpânului*?

Vechiul regat așa cum e, este rezultatul unor secole de frământări politice, sociale și culturale *românești*. Ca atare, noi trebuie să-i recunoaștam superioritatea, oricât de multe merite ar fi avut ... Szécsenyi, Iosif al II-lea, sau Francisc Deák în dezvoltarea stărilor din Ungaria...

* * *

Eu voi combate regionalismul și tendințele autonomiste cel puțin până când ele vor fi susținute de cei ce astăzi au peste 35—40 ani. Generația tinăra nu e nici regionalistă, nici autonomistă și este revoltător egoismul celor cari pentru a-și satisface ambițiile personale și interesele materiale, ar fi capabili să provoace un regres în

unificarea noastră sufletească, jertfind viitorul generațiilor viitoare.

Căci, ce-ar însemna o autonomie? Revenirea stăpânirii străine. În toate provinciile alipite orașele și majoritatea intelectualilor sunt încă străine și numai satele analfatele românești. O țară însă nu poate fi condusă decât dela orașe și prin intelectuali.

Nu cunosc regionalisții aceste adevăruri? Dacă la cunosc, la ce folos demagogia?

Deși elementul românesc din Ardeal a fost adeseori materialiste și sufletește neglijat și acum e avizat la sprijinul material și sufletec *al întregii țări*, oameni orbiți de patimă până la crimă, apostoli ai negațiunii, au refuzat și refuză în sufletele lor orice apropiere sinceră de frații de dincolo de Carpați.

În schimb, au căutat prietenia minoritarilor — vestitul bloc ardelenesc! — căci se spera în posibilitatea unei armate organizate a ardelenilor *contra vechiului regat*. Acesta este adevărul.

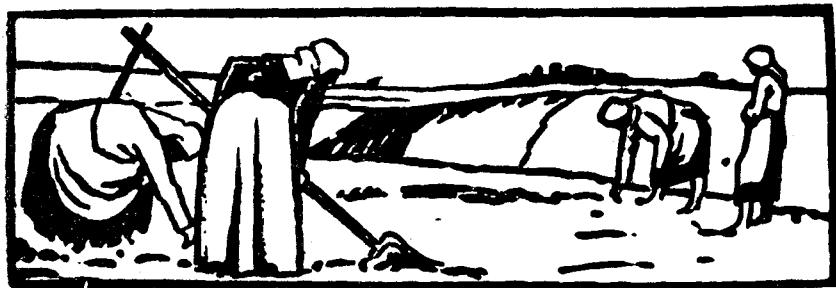
Până și minoritarii au ieșit din găoacea lor ardelenescă. Pentru ce să nu părăsim și noi atitudinea de critică -- chiar și justificată — într'o țară pe care am visat-o de secole?

Suntem ardeleni. Se zicem: cu mai multe calități decât defecte. Pentru ce nu contribuim noi la dezvoltarea țării noastre și nu dovedim dragostea noastră de neam *ardelenizând vechiul regat*, prin punerea în valoare a calităților noastre reale?

Până acum ne-am mărginit să criticăm și înjurăm. De acum, va trebui să *intrăm în casa regățeanului și să'l convingem* când avem ceva de spus.

Să înceteze însă sistemul criticei ... dela distanță.

CORNELIU I. CODARCEA

Când am fost și eu samsar

— Din amintirile unui preot —

I.

Preoteasa era la oale, copilul în leagăn, iar eu citeam într-o carte de cuvântări bisericești predica Duminicii viitoare, cu pilda sămănătorului care a sămănat sămânță bună în țarina sa. Citeam și mă întrebam: oare eu, ce fel de sămânță seamăn? Simțeam că pe umerii mei port doi saci, unul al cuvintelor, iar altul al faptelor. Cine știe, cum e sămânța din sacul cel de-al doilea? Și gândurile îmi sburau la ultimele zile petrecute la teologie, la aripile ce-mi creșteau atunci, la visurile cemi făuream, la jurămintele ce făceam, că voi fi om sfânt și drept înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor; și că în cel mult doi ani de zile voi reforma viața sufletească a viitorilor mei enoriași!

Mi-am aprins o țigară, și am slobozit câteva rotocoale de fum, privindu-le, cum se risipesc...

— Așa s'au risipit și sfintele visuri ale tinereții mele. Nicodim Crețu e tot așa de bețiv, ca și în ceasul când l-am cunoscut. Petre Lungu înjură, poate mai dihai ca acum doi-trei ani, iar Nastasia lui Petrică e tot așa de... flecară. Fetele umblă seara pe uliță, băieții nu-și cinstesc părinții, o, Doamne, Doamne...

Iar eu...

Roșind, mi-am înfundat ochii iarăși în carte. Vrășmașul sămănătorului venia acum, noaptea, cu un sac de neghină.

— Unde este acest vrășmaș? — mă întrebai.

Părea că aud răspunsul venit din depărtări imense:

— În tine însuși, prietene...

În clipa următoare se ivi preoteasa, și, stând drept în fața mea îmi zise:

— Ce faci?

— Ce să fac? — îi răspunsei, ridicând din umeri. — Mă pregătesc pentru predica Duminicii viitoare...

În ochii ei se lvi atunci o sânteie.

— Știi tu, — reluă fixându-mă drept în ochi, că mâne e târg de vite la oraș?

— Știu, — îi răspunsei. Ei, și- apoi?

— Și- apoi, să te duci la târg...

— Eu, la târg? Și de ce, mă rog?

— Să cumperi vre-un vițel... Avem ceva bănișori, să- i învățăm... Vițelul îl ținem vre-o patru săptămâni, îl vindem cu câștig, cumpărăm apoi altul, ori alții, și... tot așa. Să ne facem și noi o stare, că avem copil în leagăn, și cine știe, poate, vom mai avea încă...

— Câți? — făcu, întrerupându-o și privindu-o speriat.

— Necioplitule, — îmi mai zise ea, dând să se întoarcă la bucatărie. Dar eu, am prins-o de mână.

— Ai dreptate, dragă, ai dreptate. O să mă duc la târg... O să m'apuc de samsarlăc... Vom fi bogați, bogați. Tu o să dai de mâncare vițelor, iar eu, privindu-te gales o să-ți cânt:

*Măncu-ți leleo ochii tăi,
Seara când dai la vițel...*

— Incorrigibilule, — isbucni preteasa. Ție îți arde acum de poezie? Gândește-te, că viața e proză, nu poezie... Și, fără să mai aștepte vre-un răspuns, se întoarse la oale. Iar eu, mi-am așezat capul în palme și m'am dat gândurilor.

Au fost gânduri cari m'au convins despre dreptatea teoriilor preotesei. Viața e proză, într'adevăr, și încă, din cele mai sarbede. Popa dela Răchiteni cutrieră toate târgurile. Popa din Valea Neagră la fel... De ce să nu fac și eu ca ei? Poezia mea a murit de-odată cu tine-rețea... În locul ei a răsărit alta, în leagăn...

Aruncai cartea la o parte și m'apucai să-mi număr banii. Când am gătat cu număratul, preteasa aduse cina. A fost o cină veselă, cu glume ca la târg și cu planuri mărețe de îmbogățire. După cină, își luă copilul la sîn, aruncându-mi o privire plină de înțeles. Ne-am culcat apoi de vreme, ca să mă pot scula de cu noapte și să plec la târg.

În vis mi-am văzut viitorul. La început m'am văzut venind dela târg, cu un vițel înainte-mi. Apoi pe la alte târguri, cu perechi de boi... Apoi, cu ceas de aur, și în sfârșit, protopop... Cine știe ce-aș mai fi ajuns, dacă nu s'ar fi crăpat de ziuă...

Preteasa m'a trezit și m'a gătat de drum. Cu un toiag în mână, o luai către oraș. Când am ieșit d'n sat am simțit că tot trupul mi-e străbătut de fiorii samsarlăcului...

Drumul ducea printr'o pădure de fag. Altădată, străbăteam această pădure însoțit de glasul păsărelelor, și îmbătat de parfumul florilor presărate pe lângă drum. Din când în când mă opriam, ca să mă îngân cu pasările. Acum? Treceam repede, fără să mă uit în dreapta ori în stânga. Numai când cele dintâi raze ale soarelui au dat frunzelor

de fag dumnezeiescul lor sărut, am simțit că mă clatin pe picioare, și mi-am întins brațele în aer, oftând:

— Te-am îngropat, scumpă poezie a vieții mele... Dormi în pace... Și îmi urmai drumul către târg, luându-mi pașii și fredonând:

*Poveste-i azi, și nici măcar nu-i tristă,
Căci totul s'a sfârșit pe nesimțite,
Nici urmă din ce a fost nu mai există...*

II.

Am cutrierat tot târgul, dela om la om, dela bou la bou și dela vițel la vițel. Oamenii mă salutau respectuoși, iar boii și vițelii își holbau ochii la mine. Părea că-mi zic:

— Dar tu, ce cauți pe-aici? Din sămănător te-ai făcut samsar? Însfârșit, am dat de un vițel frumos, pe placul meu. O fată mare, cu obraji rumeni și cu ochi frumoși, își încolăcise mâinile după grumajii lui.

Mă oprii să privesc... vițelul.

— Cumpără-l, domnule părinte, îmi zise fata. E un vițel foarte frumos.

— Și de ce-l vinzi? — o întrebai, așa, ca să zic ceva.

Fata, își pironii ochii în pământ.

— Mă mărit, — îmi răspunse, devenind mai roșie de cum era. Îl vând ca să-mi cumpăr ladă...

Fiecare cuvânt al ei îmi străpungea inima. Am simțit de-odată, că piatra de pe mormântul poeziei mele se prăvălește. Lăsați vițelul în știrea sfântului și mă uitai trist la fată.

— Sărmană fată, — gândiam. — Cine știe, acest vițel, poate a fost averea ta cea mai scumpă. Tu l-ai crescut, i-ai dat să mănânce din frumoasele tale mâni, l-ai adăpat, l-ai țeselat... Iar acum îl vinzi, ca să te măriți cu cine știe ce tâlhar de bărbat...

— Îți place vițelul? — mă întrebă fata, întrerupându-mi gândurile tocmai când era să-mi încleștez pumnii, și silindu-mă să revin la proză.

Ce să vă mai spun? Vorba vorbă aduce. După târgulală de vre-un sfert de ceas am cumpărat vițelul. Fata l-a mai învăluit odată în nește priviri duioase, apoi, primindu-și banii, o luă către târgul de mărfuri. Iar eu, plecai vesel către casă cu vițelul înainte-mi. Oamenii îmi ziceau:

— N'a fost scump... E un vițel foarte frumos... Vă puteți închipui, cu câtă nerăbdare așteptam să-mi revăd preoteasa. Treceam prin pădure, dar, fără să-i văd măcar florile. Vedeam numai vițelul, cum ciupea de ici de colo câte-o frunză, ori câte-un firicel de iarbă.

— Iată, — gândiam, râzând în sufletul meu, acesta e adevăratul rost al frunzelor și firelor de iarbă: să le mănânce vițelii... Scumpa mea preoteasă, o să se convingă că eu sunt cel mai mare samsar al lumii... Am cumpărat un vițel frumos și ieftin...

Și tot așa, purtat de gânduri fără șir și fără logică, am ajuns acasă. Emoționat și cu fruntea ridicată mi-am făcut intrarea triumfală în curtea casei noastre. Leșindu-mi înainte, preoteasa, aruncă vițelului o privire fugară și mă întrebă de preț.

— Bun târg ai făcut, nici nu credeam, — îmi zise apoi, îmbrățișându-mă cu dulceață. Și duse vițelul în șură, iar eu intrai în casă.

Nici n'apucaai să mă așez bine pe-un scaun, când, îmi auzii deodată numele, strigat de glasul preotesei.

Alergai repede la șură.

— Dar tu, — făcu preoteasa bătând din palme și aruncându-mi o privire strașnic de înfocată, în ai cui ochi te-ai uitat când ai cumpărat acest vițel?

— În ai vițelului, — răspunsei, tresărind, și simțind că schimb fețe...

— Și n'ai văzut... că-i orb de-un ochiu?

* * *

Am mai cutrierat vre-o șapte târguri, până când, cu chiu cu vai am vândut vițelul... Mi-am făcut apoi o sfântă cruce și am revenit la ocupația de sămănător... Preoteasa a renunțat la gândul de-a face din mine un samsar. Cu desăvârșită însemnare, zi de zi, ea se uită la mine cum seamăn și cum, în vreme ce ă-unc sămânța cea bună, mă sărută razele de soare.

Noaptea, vine și vrășmașul și aruncă sămânța neghinei. Dar eu, nu mă supăr. Știu, că va veni odată ziua mare a secerișului. Atunci, voi strânge neghina de-o parte și voi arunca-o în cuptorul cel de foc. Iar grâul cel curat îl voi strânge în jitnițele mele.

Voiu fi atunci stăpânul eternei bogății...

SEPTIMIU POPA

Săptămâna literară

Cultul cărții

Cu prilejul apariției almanahului pe 1926 al „Graficei Române“

Premiul național lui Ion Gorun. Patru ani dela moartea lui Duiliu Zamfirescu. Povețile unui maestru — „Scrisul este o treabă de gust“...

Am înaintea mea volumul de o rară eleganță al „Almanahului Graficei Române“ pe 1926. E o adevărată operă de artă. În grafica modernă românească nu i se poate găsi pereche. Cartea, prin înfățișarea ei aleasă, îți impune respect și dragoste, ca o veche pisanie mănăstirească, păstrată cu smerenie în firida unui căturar din alte vremi.

În fața acestui volum cu scoarțele lui catifelate legate în hârtie de mătase de culoarea coajei de cireș, încerci un sentiment nou. Pentru cei ce au iubit cartea totdeauna, cartea de vulgară factură tehnică e o necesitate care se acceptă; cartea frumos legată și cu grijă întocmită e însă o adevărată încântare a sufletului, pentru că ea satisface în același timp și o anumită trebuință morală, și o înclinare sufletească. E ceea ce ne aduce „Almanahul Graficei Române“. Anchi-lozați sufletește prin contactul mereu cu cartea de duzina a editurilor noastre, cu cartea din care foile curg, cum curg șdrențele de pe o mahalagioaică șleapădă, rămâi uimit înaintea volumului, căruia parcă — și tocmai din această cauză — nu-i găsești exoresie în limba curentă și trebuie să-i zici, după expresia unui popor cu mai mult cult pentru înfățișarea exterioară a gândului: „soigne“. Mâinile obișnuite să tae filele cu latul palmei, nu îndrăznesc... Mângâii cu senzații prelungite coperta dulce la pipăit, în timp ce ochii se deschid lacom frumuseților nebănuite din cuprinsul acesta promițător.

Și în adevăr este. Tiparul nu trădează uzura tirajului literar curată nu are nimic din ceea ce ne-au obișnuit să găsim în produsele imprimărilor noastre cea înfățișare de desmet, de scos din uz din tipografiile înnoite ale apusului, pentru a ne ofensa văzul cu o apariția anacronică în majoritatea publicațiilor românești. De la paginația de gust a materialului cuprins în această lucrare, până la vignetele de un modernism cumpănit și fin, și până la hors-texte-urile savant alese, nu din ceea ce oferă fără prea multă muncă muzeele străine, ci din ceea ce vechea artă grafică românească are nesistematizat încă, se desprinde o serioasă preocupare de reabilitare a cărții românești.

De acest lucru era nevoie îndeosebi. Dacă astăzi suntem siliți să ne plângem pe toate drumurile că nu se citește — și aceasta este adevărul, faptul se datorește numai cărții prost confecționată. Din abacedarul legat în hârtie de învelit măslina cu tiparul anti-deluvian al tipografilor, cărora nici la Podul Turcului nu le găsim o justificare, pruncul, adus la școală prin puterea legii învățământului primar obligator, nu va învăța niciodată să rămână un credincios al cărții. Din potrivă îl va purta dincolo de ceea ce îl obligă legea să învețe, el va rămâne cu aceeași onoare față de catea pe care o știe silnică în înfățișare și cuprins. Titrat sau mai puțin titrat, intelectualul astfel format va alerga din când în când să-și satisfacă anumite nevoi intelectuale și sufletești tot la cartea de bază literatură, din răspândirea căreia unele edituri și-au făcut o tristă specialitate.

Când cartea didactică, pentru care astăzi se plătește bani grei și nu dă decât ceea ce știm, va fi cu gust și cu grijă întocmită, când editurile cu trecere la comisia permanentă a ministerului instrucțiunii vor înțelege că săvârșesc o încalificabilă crimă speculând așa cum speculează cartea de școală, atunci desigur nu ne vom mai putea plânge că nu se citește. Generații noi, crescute în respectul cărții simpatice la înfățișare, vor ști să rămână credincioși acestui cult al cărții, care astăzi a rămas fără închinători, chiar și după ce școala le va fi dat titlurile și situațiile, pentru cari au trecut prin ea.

Ceea ce se face la Craiova de către cei câțiva intelectuali pioși, adunați în jurul „Graficei Române” e un sugestiv învățământ și un început, care am dori să dea cât mai grabnice roade.

În cuprinsul volumului o bogată și variată contribuție de gânduri bune semnate de dnl N. Iorga, Marin Simionescu Râmnicianu, Ion Bianu, Eugen Lovinescu, S. Mehedințu, C. D. Fortunescu, I. Don-gorozi și Virgil Molin, meritorul redactor al „Graficei” face lectura instructivă și plăcută. „Almanahul Graficei Române” se dovedește a fi astfel nu numai o rară publicație de bibliotecă, ci și o lucrare de valoroase îndrumări grafice și bibliografice.

* * *

Marele premiu național pentru proză a fost atribuit în acest an dlui Ion Gorun, scriitorul îdestul de cunoscut și de admirat de cititorii acestui reviste. Se răsplătește astfel o îndelungată și rodnică activitate literară.

Dintre cei 7 laureați ai marelui premiu de literatură creat de ministerul artelor, dl Ion Gorun este al treilea ardelean. E desigur aceasta încă o desmințire pentru ceice, având aerul că sunt apărătorii cauzelor ardelenesti, își ascund o notorie neputință intelectuală și politică, strigând împotriva „persecuțiilor,” cari ne vin din „ticălosul vechiu regat.”

Prozator viguros, poet subtil, critic totdeauna just și traducător conștiincios, dl Ion Gorun închide în opera așa de just încununată astăzi, pagini de o rară frumusețe și cristalizari de admirabilă cugutare și simțire românească. Proza vie din volumul „A'b și negru” care publicat acum 26 de ani, i-a adus consacrară în literatură, se va citi cu același plăceri totdeauna, pentru că ea este expresia unui talent onest, a unei simțiri sincere și a unei fine concepții artistice. „Câteva versuri, publicate mai târziu n'or mai fi savante ca versificațiile de astăzi ale unor așa zisi poeți, dar sunt poezie. Volumul de schițe adunate sub același titlu „Taina a șasea,” denotă un spirit sănătos întreg. În „Robinson în țara românească” ironia conținută se îmbină cu critică serioasă a societății noastre în formație, cu orânduiriile ei în stare de tranziție. „Lume necăjită”, premiat de Academia Română, ne înfațișează opera acestui viguros prozator ajuns la deplina naturitate a talentului său.

Admirabil cunoscător al limbei românești, Ion Gorun e din generația de scriitori crescută în cultul limbei. Față de năvala celor ce își faceau intrarea în literatură, scriind cu picioarele o limbă pe care nu-și dadeau silința să o învețe și pe care o bruscau cu intenția de a ascunde o crasă ignoranță, sacerdote credincios al altarului nostru limbistic Ion Gorun s'a ridicat energic, apunând acele admirabile pagini de sintaxă, logică și gramatică română, cari s'au publicat mai întâi în foiletonul „Universului” și au apărut apoi în volumul „Știl românește?” Autorul dovedește în această carte rară, scrisă viu, fără pedanterie didactică, un simț al limbei cum rar se întâlnește astăzi și o logică în precizarea noțiunilor cum numai anii trecuți am întâlnit abia la un scriitor francez, în acele „causerii gramaticale” publicate de Abel Hermant în „Les Annales”.

În ultimii ani, d. Ion Gorun ne-a dat încă două volume de sănătoasă proză în „Obraze și măști” și „Nu te supăra”. Aceasta e opera premiatului. Dar cine a stat să urmărească toată producția acestui fecund și neobosit scriitor, răspândită cu o rară dărnicie în toate revistele, cari au făcut epocă în lungul evoluției noastre literare din ultimii 40 de ani? Incepător cu bune promisiuni la „Familia” lui Iosif Vulcan, pe unde au trecut și alte talente, cari au rămas în literatură; colaborator cu Eminescu la „Povestea Vorbei” și cu Vlăhuță la „Viața”; întemeietor cu Stavri al „Paginilor Literare”, unde Mihail Sadoveanu, încă necunoscut, semna M. S. Cobuz, și al „Vieței Literare”, unde a colaborat Coșbuc. Iar pe deasupra tuturor acestora, strălucita lui contribuție la creierea „Sămănătorului” și la afirmarea aceluia curent sănătos în literatură, care s'a numit mai târziu sămănătorism. În paginile din primii ani ai „Sămănătorului” dărnicia acestui talent risipi-

tor se găsește pretutindenea, alătura de ceea ce a dat Vlahuță, Coșbuc, Chendi, Iosif, Sadoveanu. Număr de număr Ion Gorun a lăsat acolo verbul său energetic și elegant, fie în pagini de literatură pură, fie în note de critică, severă, dar totdeauna dreaptă. În afacerea de proastă înscenare a așa zisului plagiat al lui Caragialii, Ion Gorun a fost cel dintâi care a dejucat farsa, cu întreaga ei intrigă, din care ignoranța noastră despre literatura maghiară era gata să accepte că falsul Kemény Istvan este adevăratul autor al Năpastei. Intervenția energetică a lui Ion Gorun a restabilit întreg adevărul și a pus la locul lor pe toți cei ce se alarmaseră, numai de dragul scandalului și numai pentru a vedea căzut un talent, care devenise jenant pentru numele mediocrității.

Iată atâtea nepieritoare titluri pentru premiul așa de târziu acordat. Dar desigur că d. Ion Gorun, care niciodată n'a fost un vânător de premii pentru a-și prețui cuprinsul muncii săvârșite, va primi premiul acesta nu cântărind greutatea lui sau recapitulânduși titlurile, ci satisfăcut că i-a fost dat să trăiască pentru a vedea răsplătită munca literatului făcută numai din dragostea de a împărtăși și altora darul cu care a fost hărăzit. Și cine ar putea să spună că nu e aceasta singura satisfacție durabilă.

* * *

S'au împlinit la începutul acestei veri ploioase patru ani decând murea stupid la o mănăstire din munții Neamțului, Duiliu Zamfirescu. Cu o îngrijire la timp, am fi avut și astăzi în Parlament atica figură a celui dispărut, după o masă prea gustoasă cu ciuperci. Dar, grăbiți să ne modernizăm acolo vechile obiceiuri trebuiesc păstrate și evaluate, rămânem în urmă tocmai acolo unde s'ar cere oarecare spirit de civilizație, și astfel Duiliu Zamfirescu a murit înainte de vreme, negăsind în cuprinsul mănăstirii — stațiune climaterică oficial recunoscută — nici medicul, care să-i ajute, nici medicamentul, care să-l salveze.

Și odată cu omul acesta, care a fost în deplină concordanță cu artistul din el, a dispărut și cel din urmă reprezentant al eleganței în artă. Căci Duiliu Zamfirescu a fost înainte de toate un elegant. Un elegant ca om, un elegant cu poet, un elegant cu scriitor și om politic. Tot ceea ce venia dela el, purta pecetea acestei neconținute griji de bună înfățișare. Versurile lui cuceresc nu prin căldură și cugetare, desi nu sunt lipsite nici de una, nici de cealaltă; ele cuceresc prin eleganța lor. Sau poate că mai bine ar fi să spunem că ele păcătuiesc prin această eleganță, căci literatura lui Duiliu Zamfirescu a rămas și astăzi literatura câtorva rafinați.

În romanele lui aceeași eleganță, oarecum căutată, stă piedecă tirajului cu repetate ediții. Atunci când s'a constrâns să între într-o lume pe care o detesta, a făcut cu scârbă vădită. Tânăr se Scatiul va rămâne totdeauna tipul grotesc al unei anumite societăți românești și cel ce a învățat a-l cunoaște de la Duiliu Zamfirescu, va simți o profundă oroare ori unde îl va întâlni.

În acest chip alcătuit, Duiliu Zamfirescu n'a avut simpatii nici ca om, nici ca literat. Lucrul e explicabil într-o societate unde tipu-

rile ca Tănase Scatiu abundă. Dar, omul murind, arta lui va supraviețui totdeauna, și vor veni vremuri când versurile lui măestrit cizelate vor fi scoase de sub praful uitărei nedrepte de astăzi, pentru a fi citite și recitate în tot ce au ele etern frumos: eleganță de cuget și simțire, în formă elegantă.

* * *

Maestrul Nottara, trecut dincolo de puterile fizice după o viață de peste 50 de ani închinată scenei, își scrie memoriile. Din efemerul artei sale, maestrul încearcă să închege ceva concret pentru posteritate. Nu vom mai auzi glasul vibrant în game infinite variabile și nu vom mai înțelege elocvența unui gând abia schițat printr'un gest; vom avea însă la îndemână, pentru toți acei ce vor ști să pătrundă dincolo de vorbe, revărsarea de sfaturi a unei adânci experiențe scenice, trecută prin sufletul unui mare artist și cernută prin ciurul unei serioase culturi.

În „Rampa“ maestrul publică mai zilele trecute câteva note.

Sunt sfaturi prețioase acolo, în acele două-trei coloane de gazetă, sfaturi din cari s'au împărțit din plin atâtea generații de elevi ai maestrului și cari, amplificate în memorii, vor servi și altora, doritori să știe cum se învață un rol, ce e talentul și cât preț trebuie pus pe îmbogățirea acestui dar, prin neconțință instruire și cultură.

Cu deosebire valoarea se sunt în notele dlui Nottara observațiunile sale asupra rolului, pe care îl are în arta dramatică scenică, intuiția artistică a actorului. Fără această intuiție toată munca actorului și toate metodele nu pot da decât realizări incomplete. Aceasta însă nu înseamnă că actorul trebuie să renunțe de a se instrui. Din potrivă, intuiția artistică, care este una din cheazășile talentului, trebuie neconținț înlesnită să pătrundă în toate domeniile, și aceasta nu se poate face fără instrucție și cultură.

Cu rândurile publicate în „Rampa“, memoriile maestrului se anunță a fi neprețuite documente de artă dramatică scenică.

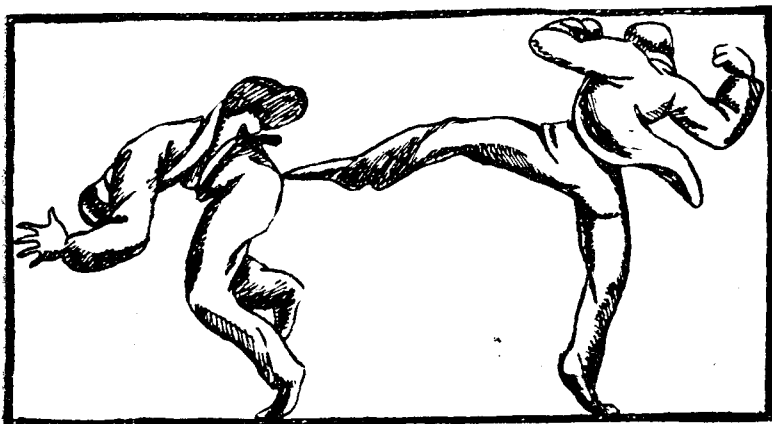
* * *

În „Ramuri“ (An. XX. No. 3—4) S. Sa Economul D. Furtună publică o nouă scrisoare inedită a lui Creangă. Originalul povestitor moldovan răspunde unei scrisori a dlui Iacob Negruzzi, iar Creangă era invitat să mai dea ceva pentru „Convorbiri“. Autorul lui „Moș Nichifor Coțcarul“ se scuză că, ocupat peste măsură cu școala și sicăit de boală și de bătrânețe, nu mai poate scrie.

„Cu toate acestea — continuă el — încurajat de dvoastră, voi mai încerca a scrie câte ceva. Timpul însă pe când voi avea ceva gata, nu vi-l pot hotări; căci, știți dăoastră tare bine, că aceasta e *treaba de gust, nu de silință*.”

Cu admirabilul lui bun simț, Creangă, care nu era un om de prea multă cultură, dă în această scurtă reflecție, o minunată definiție a talentului, căruia îi trebuie totdeauna condiții prielnice pentru a produce. Scrisul este în adevăr „o treabă de gust și nu de silință!“ Popoarele, ca și indivizii, cari au fost puse la adăpost de nevoile cot'diane ale traiului, au crelat, fiindcă li-a venit gustul. De silă, nimenea n'a putut să scrie și nicăiri de silă nu s'a făcut literatură viabilă.

D I. CUCU

INSEMNĂRI

Instigatorii. — Despre sângerosul incident electoral, întâmplat în comuna Ruși din județul Hunedoara, s'a scris și s'a vorbit peste măsură în ultima vreme. În deosebi, corifeii regionalismului din Ardeal, cărora le-a ținut isonul ca totdeauna presa blumenfelzilor din Capitală, nu fac altceva, de două săptămâni încoace, decât bat toba reclamei de bălci pe mormântul proaspăt al două victime nevinovate.

Nu pregetăm nici-o clipă să spunem, că acestea au fost victimele demagogiei, desfășurate fără nici un scrupul în recentele alegeri.

Pretutindeni, prin toate colțurile Ardealului, cu vorba și cu scrisul, agitatorii rămășiței de partid național, prefăcându-se în apărători ai Ardealului amenințat de o imaginară cutropire, au ridicat înaintea privirilor naive și sperioase spectrul unei primejdii de moarte pentru libertatea și avutul țărâniei din aceste părți. Li s'a

spus, sărmanilor noștrii plugari lesne încrezători, că d. general Averescu s'a întovărășit cu grozii maghiari, și că „prețul” acestei tovărășii e „smulgerea pământului din mâinile noilor împrietăriți.” și reîntorcerea lui în stăpânirea celor odată expropriaji. Li s'a cântat, că trebuie să scape de „lepădătura fanariotă”, care conduce astăzi țara și care vrea „să robească” Ardealul. Ba li s'a adăogăt îndemnul, și n'a fost numai o figură de stil, „să dea cu parul în capul acestui guvern”, care are de gând „să inzecească birurile” și „să mănânce drepturile poporului”.

Dacă ne-am găsi în vremuri normale, de liniște și de scepticism, am glumi din toată inima pe seama acestor ridicole declamări ale democrației sforăitoare, pe cari le cunoaștem din „Răcnetul Carpaților” al domnului Nae Cațavencu. Suntem însă, într'o perioadă de inflamație a spiritelor și trăim, din nefericire, într'o epocă în care îndoiala

și neîncrederea otrăvesc și sufletele cele mai bune.

În asemenea împrejurări, instigatorii își culeg, rânjind de satisfacție, roadele lor brutale. Dacă au ajuns să provoace un mic scandal în preajma localului de vot, își freacă mâinile de bucurie, cași cum ar fi făcut cine știe ce ispravă vitejească. Dacă au reușit să asmuțe câțiva săteni împotriva jandarmilor, se întore acasă triumfători, cași cum ar fi câștigat o victorie împotriva guvernului, pe care-l combat cu atâta furie. Și, dacă nebunia împotrivirii se transformă în rebeliune, dacă oștirea țării, pusă să păzească buna rânduială, e atacată cu pietre, cu coase și cu topoare, fiind nevoită să se apere de furia iresponsabilă a unei cete de rățăciți, atunci, firește, șeful aceluși guvern, care se găsea la câteva sute de kilometri departe de locul nenorocirii, e învinuit de crimă, și invitat — aci e buda! — să lase locul instigatorilor...

Bună socoteală, dar nu se prea potriveste! Locul acestor triști eroi ai politiceii de aventură nu poate să fie în fruntea țării, ci pe banca acuzaților. Căci sângele vărsat la Ruși, în Hunedoara, e fructul roșu al ațățării, al minciunei și al calomniei.

Preocupări mărunte. — Guvernul actual, chemat la cârma țării de încrederea Regelui și întărit în scaun prin consultarea corpului electoral al țării, și-a mărturisit din ceasul cel dintâi al activității sale, un vast program de muncă. Înainte de deschiderea Corpurilor legiuitoare, în preluđu de două luni turburate de accentele sgomotoase ale campaniei electorale, nu s'a putut purcede decât la un început de executare a acestui program. Restul trebuie să urmeze.

Criza economică în care ne mai

sbatem încă are două înfățișări: e o criză de producție și o criză de schimb. Partidul poporului, răsărit din nevoia de ridicare a mulțimei de plugari români, fără să neglijeze interesele negoțului și industriei autohtone, — deși acestea în majoritatea lor nu sunt românești, — n'a putut să scape din vedere, că România, chiar după întregirea granițelor ei, a rămas o țară agricolă, și și-a îndreptat atențiunea sa încordată spre cea mai numeroasă clasă producătoare din cuprinsul națiunei. Punând în valoare bogăția darinică a holdelor românești, și aruncând din belșug pe piața internațională prisosul căutat al recoltelor viitoare guvernul actual crede că va deslega, spre folosul obăștesc, și chestiunea schimbului de mărfuri cu străinătatea mărind necontenit capacitatea noastră exportatoare.

Întărirea economică a păturei țărănești, urmărind astfel cu încredere și stăruință, va aduce ca o fericită urmare și libera dezvoltare a năzuințelor noastre seculare, de a face din poporul românesc, prea sărac și prea obidit până acum în propria lui casă, o pavază sigură și strălucitoare a civilizației omenesti la porțile Răsăritului. Doctrina sacră a ideei naționale găsește, deci, în programul de guvernământ schițat mai sus, cheazăia cea mai deplină a triumfului său final.

O eră de sforțări îndelungate, ale cărei rezultate nu se pot sconta de pe acum, va începe, cu alte cuvinte, de ziua în care noul Parlament își va inaugura lucrările sale. Firesc ar fi, zicem noi, ca partidele de opoziție, fie că se închină altor credințe, fie că se îndoiesc de vrednicia guvernanților de astăzi, să urmărească de aproape munca și activitatea acestora, controlându-i faptele, sau, în cazul totalei neînțelegeri, străduindu-se pentru a

face să izbândească alte orientări.

În loc de această contribuție de gândire, care ar avea în vedere nevoile statului, ce ni se dă? Vorbărie goală, strigăte răgușite, amenințări ridicole și fraze sforăitoare, isvorând ca pe urma unei erupții vulcanice, din desamăgirea unei înfrângeri electorale.

Dar, față de marile necesități ale clipei de astăzi, acestea toate rămân preocupări mărunte. Interesează, oare, pe cineva, dacă (de pildă) d. Șt. Ciceo Pop a căzut în alegerile dela Senat? *Salus reipublicae suprema lex!* cum s'ar zice la Blaj...

D. N. Iorga și gazetăria. — Până acum câteva luni, d. N. Iorga făcea să apară în Capitală, cu sprijinul cătorva prieteni generoși (și cu contribuția unui număr restrâns de cititori) o gazetă zilnică. Îi zicea, dacă vă aduceți aminte: *Neamul Românesc*. D. N. Iorga, incontestabil cel mai mare consumator de cerneală din România întregită (unii bănuiesc că și bea din ea) publica la *Neamul Românesc*, în fiecare zi, câte un articol de zece rânduri, regretând, firește, că nu-și poate scoate foaia de mai multe ori pe zi...

Dar buzunarul generos al prietenilor (ca și răbdarea cititorilor) a avut, deopotrivă, o limită. *Neamul Românesc* zilnic a încetat, într-o zi, să mai apară, iar d. N. Iorga era amenințat să rămână cu toată cerneala în gât. Noroc că i-a venit o idee! D. N. Iorga nu mai scoate acum *Neamul Românesc* decât odată pe săptămână, dar scrie, pentru fiecare număr, nu unul, ci șapte articole.

E, orice s'ar zice, o simplificare. Nu s'ar putea, însă, să mergem mai departe pe această cale? *Neamul Românesc* ar putea să apară numai odată pe an (în formă de calendar) cuprinzând treisute șazeci și cinci de articole, iscălite toate de d. N. Iorga.

Iată o propunere, care s'ar putea discuta!

Cazul dlui Szele Béla. — Alegerile generale au scos la iveală pe dl Szele Béla de la Brașov, actualul proprietar al unui ziar filo anti-român-iredentist-sionist (după împrejurări). Acum zece ani, acest d. Szele Béla, fiind subț scutul și protecția jărdarmului ungar, a scris numeroase articole insultătoare la adresa Suveranului României și a soldatului român.

Condeiful dlui Szele Béla n'a cruțat atunci nimic și pe nimeni. Instituțiunile, oamenii vieții noastre culturale au fost împroșați cu noroi de acest stâlp al patriei maghiare veșnic în primejdie. Toate acestea însă n'au împiedecat pe vijeliosul patriot să țină morțiș că-lui i se cuvine un mandat de deputat în țara românească.

Fruntașii maghiari, aflând din „Biruința“ cine a fost odinioară Szele Béla, actualul autodeterminist al Basarabiei, și-au dat toate silințele să-l înduplece să se retrage de la deputație.

Totul a fost însă zădărnice. Dl Szele Béla nu poate concepe parlamentul țării românești fără d-sa.

După încercările neisbutite ale fruntașilor unguri, prezența partidului maghiar a cerut intervenția episcopului Majláth, care a plecat la Brașov, spre a determina pe dl Szele Béla ca — în interesul țaranului ungar — să nu-și pună piciorul în templul politic al națiunii române.

Dl Szele Béla însă n'a putut fi înduplecat. Noi, cari în cadrul acestei reviste ne ocupăm destul de des cu fenomenele patologiei în politică, nu-l putem reține pe dl Szele Béla, căci n'avem asupra dsale nicio putere.

La urma urmelor, pentru ce nu i se lasă omului libertatea să încerce marea cu degetul?

Răspândirea cărților la sate.— Ministerul de Culte din timpul guvernării trecute a dăruit cândva o mulțime de biblioteci pentru sate. Întâmplător am răsfoit listele unor astfel de biblioteci și mărturisim, că am găsit prea puține cărți potrivite pentru cititorul țăran, așa încât, majoritatea covârșitoare a cărților, cu toată siguranța vor rămânea necitite, și, poate, chiar netăiate. Ar fi bine, dacă listele cărților din bibliotecile populare ar fi cu mai multă îngrijire alcătuite.

De altcum, mărturisim, că nu ne putem lăuda cu o literatură populară prea bogată. Multe din cărțile populare de odinioară s'au epuizat total, ori se găsesc numai în coșurile anume ale unor librării obscure. Instituțiile de editură ar face bine dacă literaturii populare i-ar da mai mare atenție.

Ar fi păcat de Dumnezeu, ca această ramură a literaturii să rămână și în viitor neglijată, — ori, în mâna unor exploatare, cum e în zilele noastre. În afară de rezultatul moral, o acțiune de acest fel va putea, desigur, să înregistreze și însemnate rezultate materiale, căci cărțile de literatură populară se pot răspândi și prin cumpărare, nu numai prin donațiuni. La sate nu sunt librării, e adevărat, dar pot să fie. În fiecare sat, cel puțin o tutungerie ar putea fi obligată să țină de vânzare, în comision, și cărți de literatură populară. Dacă editarea acestor cărți se va face de oameni competenți și cu îngrijirea cuvenită, încetul cu încetul comerțul literar va câștiga un mare număr de noi, și foarte buni clienți

Personaje fabuloase, sau leul și măgarul. — Se pare că trăim în fablele lui Esop. Vezi oameni, broscuțe râioase sau brotăcei minusculi care se unifică cu speranța să ajungă

dimensiunile mari ale făpturilor legendare. Vezi și măgari cari își bat joc de lei. Poate dintr'o influență a elinismului asupra filozofiei turcești a rămas atât de plastic și curent proverbul care exprimă o preferință: să te loviască un cal, nu-ți pare rău (ori cât ar fi de dureros) să te loviască însă un măgar (care mai e și râios) ori cum, te supără. Iată un caz de fabulă, când un măgar izbește (dintr'o presupțiie de cavalerism și inteligență) într'un leu.

Un domn, Titus, nu Liviu, ci pur și simplu Enacovici își sfârșește în foaia sa *Cuvântul* -- (în timpul lui Esop urechiaș i se exprimau direct, din gât-lej), darea de seamă asupra ședinței consiliului economic cu exclamația, demnă de el, adică de Titus: „*Domnul Averescu n'a priceput nimic. Bietul general! Biata țară!*” Raportul, ca într'o fabulă, e perfect stabilit: pe deoparte leul, care după judecata măgarului nu pricepe nimic și de cealaltă parte măgarul, care tot după înțelepciunea sa știe toate...

Ce să spui, cum să te mai crucești? Generalul Averescu, acest leu al României, care a știut și a priceput din simplu fecior de țăran să se urce cu muncă și inteligență până la demnitățile cele mai înalte ale statului, care a putut să înscrie în istoria țării date glorioase, care cu priceperea lui rămâne unul dintre făuritorii, alături de Rege, a splendorii actuale, care însușă încredere unui întreg popor și al supremului lui șef, care e chemat — a nume pentru că știe și pricepe — să conducă în timpuri atât de grele un stat atât de mare — e pus sub semnul exclamării de tristețe al unui, al cui, mă rog? Al unui Titus, nu Liviu, ci pur și simplu, Enacovici.

O, timpuri! O lume a lui Esop, când măgarii se sfărâmau de durere constatând inferioritatea leilor!

Și în timpul când generalul care „nu pricepe nimic,” înțelegea să conducă armate, să sufere pentru a-cestă țară, să-i asigure viața sacrificându-și-o pe a sa, să oprească și să birule pe un Makensen, în timpul acesta zic, Titus se pricepea... să „facă bani. Numai atât. Documentele priceperii sale — au rămas. Le publică un ziar din București. Făcea bani și tăcea. Și acum când acelaș general e la aceiași înălțime, acelaș Titus, eșit milionar dintr'o epopee, rage: „Generalul nu știe nimic. Generalul nu pricepe nimic. Biata țară!”

Biata țară? Adevărat, ce nădejdi mai poți pune pe această țară, care nu se lasă dusă de înțelepciunea și priceperea măgarilor? Și care nu-și dă însărcinarea să priceapă (și să tragă la răspundere) cum diverșii tituși au îngrămădit fantastice bogății, și cum „nepricepuții” generali rămân cu o glorie (criticabilă de către măgari) și cu un simplu petec de pământ.

Ion Gorun. — D. Victor Eftimiu, în ziarul *Rampa*, scrie următoarele rânduri cu prilejul premierii dlui Ion Gorun:

„Premiul național de proză a fost acordat anul acesta lui Ion Gorun.

„Ion Gorun nu este un literator po-

pular. Sârguitor, mândru și retras, el nu cunoaște cele o mie și una de șiretlicuri ale celor cari, scriind puțin, scot maximum de avantajii prin administrarea abilă a lucrărilor pe cari, întâmplător, le-au produs în tinerețe.

„Ion Gorun a muncit, departe, închis în splendoarea sălbăticiei sale.

„A scris poezii robuste, critică dreaptă, navelle admirabile. Acest ardelean, venit de timpuriu în țară, a făcut gazetărie cu vervă de bucureștean desăvârșit.

„El scrie cea mai armonioasă, cea mai pură, cea mai echilibrată limbă românească. Nu cunosc, nici în trecutul literaturii noastre, un om care să fie atât de stăpân pe unealta sa.

„Precis, variat, masiv, mlădios, — stilul lui Gorun e cu atât mai miunat, cu cât nu i se cunosc artificiiile. El n'are străluciri efemere ce sar în ochii tuturor.

„Delavrancea a folosit o românească somptuoasă, dar în josul fiecărei pagine, aștepți par'că să găsești un asteric cu indicația:

— „Vezi ce frumos scriu eu?”

„La Gorun, totul e mai discret, catifelat. E un mare dascăl, care numai pentru limba sa, trebuia să fie demult în Academia Română.”

